

לבניינה של הלכה

שיעורי הלכות שבת שהעביר מו"ר רה"י בביהמ"ד בשבת קודש
מלאכת דש (5) – סחיטת לימון על דג

מהמאכל, אינו נחשב משקה אלא כמוציא אוכל מאוכל, ואינו מפרק.

לעומת זאת, אם יסחט לתוך קערה (שבה אין אוכל) או כוס וכדומה, שם יעמוד המשקה בפני עצמו ונמצא שהוציא משקה מאוכל.

הזכרנו בשיעור הקודם שאם סוחט לכלי ריק אף אם כוונתו לתת אח"כ את המשקה לתוך אוכל עדיין תהיה הסחיטה אסורה מדרבנן כיוון שכעת זה משקה, ויש אוסרים מה"ת.⁵

בהמשך הסוגיה מובאת דעת רבי יוחנן לעניין כְּבָשִׁים ושלקות ומדבריו עולה שהסוחט לתוך אוכל חייב.

פסיקת ההלכה

רוב הפוסקים התירו סחיטה לתוך אוכל וכדברי רב הנ"ל, אך דעת רבנו חננאל לפסוק כרבי יוחנן שהסוחט לתוך אוכל חייב.

השו"ע הביא דין זה בסימן שכ סעיף ד: "מותר לסחוט אשכול ענבים לקדרה שיש בה תבשיל...". מאידך, בהמשך הסימן (סעיף ז) הביא השו"ע גם את דעת ר"ח האוסר לסחוט לתוך אוכל, וכתב **המשנ"ב** שהמחמיר כר"ח תבוא עליו הברכה.

למדנו שסחיטת פירות אסורה בשבת משום מפרק שהוא תולדת דש. לגבי סחיטת לימון הזכרנו שהרב עובדיה התיר כפשט השו"ע אך רבים נטו לאסור כיוון שנשתנתה המציאות.

נשאלתי לאחרונה: האם מותר לסחוט לימון על גבי דג?

סחיטה לתוך אוכל

בגמ'¹ מובא בשם רב שמותר לסחוט אשכול ענבים לתוך הקדרה² ולא לתוך הקערה. למרות שאיסור סחיטה בענבים הוא מן התורה בכל זאת מותר לסחטם לתוך קדירה, ונבאר את הדברים.

בארנו בעבר שגדר הסחיטה האסורה היא הוצאת המשקה הנוסב אוכל. כדי שהדבר יחשב כסחיטה צריך שהדבר היוצא יהיה משקה, אך אם היוצא הוא דבר שאין רגילים לשתותו יהיה מותר לסוחטו וזהו טעמו של השו"ע³ שהתיר לסחוט לימונים בשבת משום שהנוזל היוצא אינו מוגדר כמשקה (ובב"י שם הביא שני טעמים לכך ואין כאן המקום להאריך).⁴ כאן מחדשת הגמרא דבר נוסף – מיץ ענבים מצד עצמו הוא משקה אך כיוון ש'בא לאוכל' – כוונת הסוחט שהמיץ יהפוך להיות חלק

¹ קמ"ד:

² כלומר לקדירה שיש בה אוכל.

³ סימן שכ סעיף ו

⁴ עיין בשיעור לבניינה של הלכה מלאכת דש (3)

⁵ עיין משנ"ב סימן שכ ס"ק יח ושעה"צ ס"ק כג. חזו"א סי' נה סק"ו.

יש לאסור לסחוט לימון על דג שהרי ודאי שחלק גדול מהמיץ לא יבלע בתוך הדג, ובכל זאת נראה להתיר כיוון שכך הדרך לסחוט לימון על דג לתקנו ואין זה נקרא שם משקה, ובפרט שלימון דינו שונה כי משמש בעיקר לתיבול ואינו משקה ולכן אפילו אם רוב הלימונים יעמדו לסחיטה נראה שיהיה איסורו מדרבנן.¹¹

לסיכום –

מותר לסחוט זיתים וענבים לתוך אוכל, והמחמיר תבוא עליו הברכה. אך בשאר פירות אין צריך להחמיר, ונראה שכך גם בתפוזים, ולפיכך מותר לסחטם לתוך סלט פירות.

כמו כן מותר לסחוט לימון לתוך סוכר. אך אם בדעתו לתת את הסוכר לתוך התה – המשנה ברורה מתיר והחזו"א אוסר.¹²

לסחוט לימון לתוך תה/קולה אסור, אך לסחוט לתוך דג וכדו' – יש להתיר אף שאינו נבלע בדג כמו בסלט ותבשיל.

מתוך דברים אלו מבואר שמותר לסחוט תפוז לתוך סלט פירות, כיוון שמוציא אוכל מאוכל.

עוד נראה שגם הרוצה להחמיר כשיטת ר"ח אין לו להחמיר כך לעניין תפוזים כי הסברא נותנת להחמיר דווקא בדאורייתא – בסחיטת זיתים וענבים ולא בשאר פירות.⁶ אף שלגבי תפוזים בארנו שדינם תלוי במחלוקת הראשונים ויש אומרים שדינם כזיתים וענבים, מכל מקום נראה שזו חומרא יתירה ואין לחוש לכך לעניין זה.⁷

כמו כן לגבי לימון אין לחוש לחומרת ר"ח שהרי ראינו שיש המתירים אותו לגמרי,⁸ ועוד שגם האוסרים לסחטו לרובם הגדול זהו איסור מדרבנן.

סחיטה על דג

החזו"א⁹ אומר בעניין חליבה (שגם היא אסורה משום דש) שאין להתיר לחלוב לתוך מעט פת – וכן לענייננו לא שייך שאדם יסחט אשכול ענבים גדול על פרוסת לחם קטנה ויקבל כוס של יין. אף שהפעולה נעשית לתוך אוכל התוצאה היא שהוא מקבל משקה ולכן נחשב שמוציא משקה מאוכל.

כלומר: צריך שהמשקה יבלע¹⁰ בתוך האוכל, וכמו בסחיטת תפוז לתוך סלט פירות שהמיץ נעשה חלק מהסלט. לפי זה לכאורה

⁶ חיי אדם כלל יד סע' ג בסופו: "ונכון לזוהר בספק איסור דאורייתא".

⁷ וכ"כ שש"כ (פרק ה סעיף ד והערה יח) להחמיר רק בזיתים וענבים.

⁸ באור הלכה סימן שכ סעיף ו ד"ה לסחוט

⁹ מועד סי' נו ס"ק א. וכעין זה במשנ"ב סי' תקה ס"ק ו שכתב שצריך שרוב החלב יבלע בפירורים.

¹⁰ במשנ"ב (תקה ס"ק ו) כתב שצריך שרובו יבלע, והחזו"א (מועד סי' נו ס"ק א) הסביר שגם המעט שלא נבלע צריך להיות לול בתערובת.

¹¹ בשש"כ (פ"ה סע' ג והערה טו) כתב שיש שני אופני היתר בסחיטה לאוכל: א) נבלע בתוך האוכל ב) בא לתקן את האוכל, ואם בא לתקן מותר אף אם אינו נבלע. – ולפי זה פשוט שמותר לסחוט לימון על דג אף שאינו נבלע.

¹² נתבאר בשיעור הקודם.

